

Jan Hybel

Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Siedlcach

Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na rynek pracy w Polsce w latach 2000–2007

Wstęp

Skutki napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) do Polski są przedmiotem wielu analiz ekonomicznych. Najczęściej badany jest wpływ BIZ na wzrost gospodarczy, zwiększenie zasobów kapitału, rozwój infrastruktury, transfer technologii, wzrost eksportu, zwiększenie wpływów do budżetu państwa, konkurencyjność gospodarki, a w mniejszym stopniu na wzrost zatrudnienia i wydajność pracy¹.

Celem niniejszego opracowania jest określenie roli BIZ w tworzeniu miejsc pracy i podnoszeniu produktywności pracy. W pierwszej części zostanie przedstawiona dynamika i struktura BIZ oraz liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym, natomiast w drugiej zmiany w wielkości zatrudnienia i poziomie produktywności pracy.

Informacje statystyczne zamieszczone w opracowaniu pochodzą z publikacji GUS, NBP i PAIiIZ.

Poziom i struktura napływu BIZ do Polski

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne oznaczają transfer kapitału z innych krajów do Polski w formie bezpośredniej w celu utworzenia lub przejęcia przedsiębiorstwa. BIZ mają charakter długoterminowy i mogą występować w formie inwestycji greenfield (tworzenie nowych przedsiębiorstw) oraz brownfield (przejęcie istniejących przedsiębiorstw). Istotą BIZ jest nie tylko transfer kapitału, ale także pracy, technologii oraz wiedzy marketingowej i organizacyjnej.

Aby inwestycję zaliczyć do BIZ, inwestor zagraniczny musi mieć minimum 10% udziału w kapitale przedsiębiorstwa.

---

¹Freitag-Mika E., 2009: Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na konkurencyjność polskiej gospodarki. PWE, Warszawa.

BIZ obejmują inwestycje w kapitał zakładowy przedsiębiorstwa (zakup akcji, majątku, wnoszenie aportów w postaci maszyn i urządzeń), reinwestowane zyski oraz kredyty inwestorów (tab. 1).

Tabela 1

Wielkość i forma bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce w latach 2000–2007 w mln EUR

Rok	BIZ ogółem	W tym:			
		zakup akcji, majątku oraz aporty	reinvestowane zyski	kredyty inwestorów	pozostałe
2000	10 334	9 409	-433	994	364
2001	6 372	5 585	-1161	1612	336
2002	4 371	4 115	-1298	1 162	392
2003	3 671	3 029	-74	-290	1 006
2004	10 305	3 250	5 085	-621	2 591
2005	8 260	2 609	2 756	1 958	937
2006	15 576	4 289	4 359	5 318	1 610
2007	16 582	4 556	6 630	4 186	1 210

Źródło: Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w roku 2007 i lata poprzednie, NBP, Warszawa 2008.

W latach 2000–2003 dynamiczną formą napływu kapitału stanowiły inwestycje w kapitał zakładowy, natomiast po wejściu Polski do UE reinwestowane zyski i kredyty. W analizowanym okresie udział inwestycji w formie udziałów, akcji i aportów zmniejszył się z 91,0% w 2000 r. do 26,3% w 2007 r. Rosnący udział reinwestycji zysków w strukturze BIZ świadczy o korzystnej sytuacji finansowej inwestorów bezpośrednich. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce osiągnęły wysoki poziom w 2000 r., głównie wskutek korzystnych wskaźników makroekonomicznych i przyspieszenia procesów prywatyzacji oraz wejścia do Polski France Telecom. Spadek napływu BIZ w latach 2001–2003 wynikał ze zmniejszenia tempa wzrostu gospodarczego i zahamowania procesu prywatyzacji.

Znaczące zwiększenie poziomu i dynamiki BIZ w latach 2004–2007² było wynikiem akcesji Polski do UE. W 2007 r. 80,6% kapitału zagranicznego pochodziło z 25 krajów UE, najwięcej z Niemiec (17%), Francji (11%) i Holandii (10%).

²W latach 2008–2009 kryzys gospodarczy spowodował znaczne zmniejszenie napływu BIZ do Polski.

Zróżnicowanie branżowe i przestrzenne BIZ

Oddziaływanie bezpośrednich inwestycji zagranicznych na rozwój rynku pracy uzależnione jest od ich struktury branżowej. W 2000 r. największy udział BIZ był w 3 sekcjach: transport, gospodarka magazynowa i łączność, przetwórstwo przemysłowe i pośrednictwo finansowe (tab. 2).

Tabela 2

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce według rodzaju prowadzonej działalności (w mln EUR)

Rodzaj sekcji	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Rolnictwo i rybołówstwo	11,8	10,3	9,4	34	66,5	39,3	45,0	85,5
Górnictwo i kopalnictwo	27,8	1,5	-11,5	-1,9	15,5	3,5	12,4	51
Przetwórstwo przemysłowe	2 261,8	1 344,8	1 399,1	1 719,6	3 563,1	2 310,6	3 738,7	4 946,9
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną	379,5	325,5	739,5	315	625,7	193,6	77,6	454,7
Budownictwo	169,7	132,0	61,6	-56,8	142,6	93,5	415,6	384
Handel i naprawy	811,9	920,0	804,2	1 193,4	1 202,1	2 026,7	2 540,4	2 158
Hotele i restauracje	90,9	-32,1	31,9	31,4	-11,6	25,8	36,8	108,2
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	3 925,6	1 169,8	-817,2	-142,1	1 782,1	-333,5	916,3	611,9
Pośrednictwo finansowe	2 138,8	2 326,8	1 592,3	465,4	1 811,9	2 526,6	1 652,3	2 495
Obsługa nieruchomości	307,8	141,3	196,3	-100,8	680,3	1 033,6	4 876,2	4 089,3
Pozostałe	208,4	32,1	365,4	855,8	426,6	340,2	1 264,6	1 197,6
Ogółem	10 334,0	6 372,0	4 371,0	4 313,0	10 304,8	8 259,9	15 575,9	16 582,1

Źródło: Jak w tabeli 1.

Z kolei w 2007 r. w strukturze BIZ dominowały: obsługa nieruchomości, przetwórstwo przemysłowe i pośrednictwo finansowe, razem bowiem stanowiły 69,5%. W latach 2000–2007 największą dynamiką charakteryzowały się inwestycje zagraniczne w: obsłudze nieruchomości (wzrost o 1228%), handlu i naprawach (o 166%) i przetwórstwie przemysłowym (o 119%). W 2007 r.

w strukturze BIZ 58% stanowiły usługi, a 30% przetwórstwo przemysłowe. W sektorze usług dominowały obsługa nieruchomości (25%) oraz handel i naprawy (13%), w sferze produkcyjnej: produkcja metali (25%), pozostała działalność produkcyjna (22%) i produkcja pojazdów mechanicznych (13%). Inwestycje zagraniczne w tej ostatniej działalności były największe w latach 2001–2005. W 2000 r. w sferze działalności produkcyjnej najwięcej kapitału zagranicznego było w produkcji żywności.

Z punktu widzenia rynku pracy ważne jest przestrzenne rozmieszczenie inwestycji zagranicznych (tab. 3).

Z danych zawartych w tabeli 3 wynika, że prawie połowa inwestycji zagranicznych była zlokalizowana na obszarze województwa mazowieckiego. Dalsze kolejne miejsca zajmują województwa wielkopolskie, dolnośląskie i śląskie, a więc na obszary silne ekonomicznie, o dobrze rozwiniętej infrastrukturze i dużym rynku zbytu, jaki reprezentują wielkie aglomeracje.

Tabela 3

Poziom i struktura BIZ w Polsce według województw

Województwo	2000		2004		2007	
	mln zł	%	mln zł	%	mln zł	%
Dolnośląskie	2 922,3	4,76	6 396,2	6,51	10 958,0	9,00
Kujawsko-pomorskie	622,2	1,01	1 159,9	1,18	1 265,9	1,04
Lubelskie	744,3	1,21	560,1	0,57	624,6	0,51
Lubuskie	921,5	1,50	1 128,5	1,15	1 329,8	1,09
Łódzkie	1 579,7	2,57	2 232,3	2,27	3 149,4	2,59
Małopolskie	4 606,4	7,51	8 135,7	8,28	9 730,5	8,00
Mazowieckie	35 754,3	58,27	52 180,5	53,11	59 630,4	49,00
Opolskie	778,6	1,27	1 072,3	1,09	1 195,5	0,98
Podkarpackie	684,0	1,11	1 455,2	1,48	1 575,2	1,29
Podlaskie	407,8	0,66	195,5	0,20	221,7	0,18
Pomorskie	1 098,0	1,79	2 161,2	2,20	3 054,3	2,51
Śląskie	3 669,2	5,98	8 369,4	8,52	10 770,0	8,85
Świętokrzyskie	1 108,7	1,81	2 135,6	2,17	2 790,3	2,29
Warmińsko-mazurskie	482,8	0,79	620,9	0,63	1 328,7	1,09
Wielkopolskie	5 133,5	8,37	9 259,6	9,43	11 195,9	9,20
Zachodniopomorskie	841,4	1,37	1 177,9	1,20	2 873,3	2,36
Ogółem	61 354,7	100,00	98 240,8	100,00	121 693,5	100,00

Źródło: GUS: Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2007 roku i dla lat 2000–2006.

Najmniej atrakcyjnymi dla inwestorów zagranicznych regionami są Podlasie i Lubelskie. Napływ BIZ zmniejszył się w analizowanym okresie w województwie podlaskim o 46%, a w lubelskim o 16%.

Największą dynamiką wzrostu BIZ charakteryzowały się województwa dolnośląskie (o 275%), zachodniopomorskie (o 242%) oraz śląskie (o 193%).

Zatrudnienie w spółkach z udziałem kapitału zagranicznego

Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na rynek pracy można rozpatrywać zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym, związanym z produktywnością pracy.

Efektorem napływu kapitału zagranicznego jest zwiększenie liczby spółek, które przyczyniają się do tworzenia nowych miejsc pracy.

W analizowanym okresie liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym zwiększyła się o 30%. Najwięcej tego typu podmiotów powstało po wejściu Polski do UE. Wraz ze wzrostem liczby przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym zwiększyła się liczba zatrudnionych o 50,4%, szczególnie wysoka dynamika zatrudnienia dotyczyła okresu 2006–2007. W podmiotach wyłącznie z polskim kapitałem zatrudnienia w latach 2000–2007 wzrosło zaledwie o 0,3%.

Z danych tabeli 4 wynika, że w analizowanym okresie zwiększył się udział podmiotów z kapitałem zagranicznym w przeciętnym zatrudnieniu w gospodarce z 10,3 do 15,5%.

Tabela 4

Poziom i dynamika zatrudnienia w firmach z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce

Rok	Liczba firm	Liczba zatrudnionych w tys.	Dynamika zatrudnienia	Liczba zatrudnionych na 1 firmę	Udział w przeciętnym zatrudnieniu (%)
2000	14 244	966,5	100,0	67,8	10,3
2001	14 469	957,9	99,1	66,2	10,6
2002	14 488	993,6	102,8	68,6	11,4
2003	15 371	1 023,4	105,9	66,6	11,8
2004	15 816	1 112,3	115,1	70,3	12,9
2005	16 837	1 186,1	122,7	70,4	13,5
2006	18 015	1 313,4	135,9	72,9	14,3
2007	18 515	1 453,7	150,4	78,5	15,5

Źródło: Jak w tabeli 3 oraz Roczniki Statystyczne GUS.

Poziom zatrudnienia w analizowanych podmiotach był zróżnicowany w zależności od ich wielkości (tab. 5).

Tabela 5

Liczba zatrudnionych według wielkości przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego

Rodzaje przedsiębiorstw	Liczba zatrudnionych		Struktura		Dynamika
	2000	2007	2000	2007	2007:2000
Mikrofirmy	23 694	28 318	2,4	1,9	119,5
Małe	79 285	94 511	8,2	6,6	119,2
Średnie	220 031	283 692	22,8	19,5	128,9
Duże	643 496	1 047 212	66,6	72,0	162,7
Ogółem	966 506	1 453 733	100,0	100,0	150,4

Źródło: Jak w tabeli 3.

Najwięcej miejsc pracy tworzą duże przedsiębiorstwa i średnie, a ich udział w strukturze zatrudnienia stanowił w 2007 r. odpowiednio 72,0 i 19,5%. Małe firmy z kapitałem zagranicznym, mimo że liczebnie stanowią 81%, mają udział w zatrudnieniu zaledwie na poziomie 8,5%.

Tabela 6

Poziom i struktura zatrudnienia w firmach z kapitałem zagranicznym wg rodzaju działalności

Rodzaj sekcji	2001		2003		2005		2007	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	97 388	10,2	78 312	7,7	78 980	6,7	101 165	7,0
Działalność produkcyjna	524 095	54,7	569 947	55,7	662 605	55,9	774 541	53,3
Handel i naprawy	180 514	18,8	215 337	21,0	246 420	20,8	289 767	19,9
Obsługa nieruchomości i wynajem	55 805	5,8	53 248	5,2	77 717	6,5	140 776	9,7
Budownictwo	28 183	2,9	24 084	2,3	31 026	2,6	47 697	3,3
Hotele i restauracje	25 949	2,7	25 279	2,5	26 182	2,2	28 553	2,0
Pozostałe	45 954	4,9	57 220	5,6	63 218	5,3	71 234	4,8
Ogółem	957 888	100,0	1 023 427	100,0	1 186 148	100,0	1 453 733	100,0

Źródło: Jak w tabeli 3.

Zmiany w strukturze zatrudnienia w podmiotach z kapitałem zagranicznym w zależności od rodzaju prowadzonej działalności przedstawia tabela 6.

Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym stworzyły najwięcej, bo 53,3%, miejsc pracy w działalności produkcyjnej, głównie związanej z produkcją pojazdów mechanicznych. Drugie miejsce zajmują handel i naprawy (20%), a następną są obsługa nieruchomości (9,7%) oraz transport i łączność (7,0%).

W analizowanym okresie najwyższą dynamiką zatrudnienia charakteryzowały się: obsługa nieruchomości (wzrost o 152,3%), handel i naprawy (o 60,5%) i działalność produkcyjna (o 47,8%).

W przekroju regionalnym najwięcej miejsc pracy utworzyły firmy z kapitałem zagranicznym w województwie mazowieckim, następnie wielkopolskim i śląskim, a najmniej w podlaskim (0,5%) i lubuskim (1,2%). To oznacza, że najwięcej miejsc pracy z tytułu BIZ powstaje w wielkich aglomeracjach, silnych ekonomicznie i o niskiej stopie bezrobocia.

Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na wydajność pracy

Napływ kapitału zagranicznego przyczynił się nie tylko do zwiększenia liczby miejsc pracy, ale także do podniesienia produktywności pracy poprzez transfer nowych technologii, instalowanie nowoczesnych urządzeń technicznych, pozyskiwanie wiedzy i doświadczenia oraz umiejętności prowadzenia działalności gospodarczej. Powyższe czynniki mają istotny wpływ na wzrost wydajności pracy w spółkach z kapitałem zagranicznym. Wydajność pracy została zmierzona wskaźnikiem przychodów z całej działalności w przeliczeniu na jednego zatrudnionego (tab. 7).

W analizowanym okresie wydajność pracy w przedsiębiorstwie z kapitałem zagranicznym była znacznie wyższa niż w przedsiębiorstwach bez takiego kapitału. W 2007 r. firmy z kapitałem zagranicznym uzyskały o ponad 56% wyższy poziom produktywności pracy, natomiast w 2000 r. ta przewaga wynosiła 73%. Oznacza to, że zmniejsza się rozpiętość w poziomie wydajności pracy między badanymi grupami przedsiębiorstw. Z kolei z analizy wskaźników dynamiki wynika, że wejście Polski do UE przyczyniło się w obu analizowanych grupach do znacznego podniesienia poziomu wydajności pracy i tempa jej wzrostu.

Tabela 7

Poziom wydajności pracy w spółkach z udziałem kapitału zagranicznego i bez takiego kapitału

Rok	Przychody na 1 zatrudnionego w spółkach z udziałem kapitału zagranicznego (w tys. zł)	Dynamika	Przychody na 1 zatrudnionego w spółkach bez kapitału zagranicznego (w tys. zł)	Dynamika
2000	438,3	100,0	253,4	100,0
2001	451,5	103,0	270,0	106,6
2002	478,2	109,1	282,1	111,3
2003	540,8	123,4	318,7	125,8
2004	616,1	140,6	358,8	141,6
2005	564,0	128,7	365,3	144,2
2006	593,7	135,5	376,9	148,7
2007	610,9	139,4	391,2	154,4

Źródło: Działalność gospodarcza spółek z udziałem kapitału zagranicznego w 2007 roku i za lata poprzednie. GUS, Warszawa 2008. Bilansowe wyniki podmiotów gospodarczych w 2007 roku i za lata poprzednie. GUS, Warszawa 2008.

Wnioski

Na podstawie przeprowadzonej analizy można sformułować następujące wnioski:

1. Na rozmiary bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce wpływały głównie trzy czynniki: proces transformacji gospodarki, wahania koniunktury gospodarczej i wejście Polski do UE. W analizowanym okresie można zaobserwować wysoką ich dynamikę do 2000 r., następnie spadek do 2003 r., szybki wzrost w latach 2004–2007 oraz spadek w latach 2008–2009. W 2007 r. w strukturze BIZ dominowały usługi – 58% i przetwórstwo przemysłowe – 30%.
2. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne miały bezpośredni wpływ na poprawę sytuacji na rynku pracy, gdyż zatrudnienie w spółkach z kapitałem zagranicznym w badanym okresie wzrosło o 50,4%. Równocześnie zwiększył się ich udział w ogólnym zatrudnieniu z 10,3% w 2000 r. do 15,5% w 2007 r. Najwięcej miejsc pracy powstało w przemyśle motoryzacyjnym i handlu.
3. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w małym stopniu wpływały na zmniejszenie bezrobocia w regionach o wysokim jego natężeniu, ponieważ prawie połowa firm z kapitałem zagranicznym prowadziła działalność na obszarze województwa mazowieckiego.

4. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski spowodował znaczące podniesienie wydajności pracy. W analizowanym okresie przeciętna wydajność pracy w firmie z kapitałem zagranicznym była o 64% wyższa niż w firmach tylko z polskim kapitałem. Firmy z kapitałem zagranicznym uzyskują wyższą wydajność pracy dzięki stosowaniu nowocześniejszych technologii, lepszemu uzbrojeniu pracy i organizacji pracy, dobrej jakości kapitału ludzkiego oraz większym możliwościom eksportu swoich produktów.

Literatura

- CHOJNA J. (red.), 2008: Inwestycje zagraniczne w Polsce. Raport roczny. Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, Warszawa
- FREITAG-MIKAE., 2006: Bezpośrednie i pośrednie efekty napływu inwestycji zagranicznych do Polski w sferze zatrudnienia i czynników jakościowych. [w:] Kapitał zagraniczny w Polsce w dobie globalizacji. Wyd. Politechniki Radomskiej, Radom.
- PILARSKA C., 2005: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w teorii ekonomii. Wyd. Akademii Ekonomicznej, Kraków.
- UMIŃSKI S., 2002: Znaczenie regionalnych inwestycji bezpośrednich dla Polski, Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- WITKOWSKA J., 2000: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne a rynek pracy w krajach przyjmujących – aspekty teoretyczne. *Ekonomista* nr 5.

The influence of foreign direct investments on the labour market in Poland in the years 2000–2007

Abstract

The develop of foreign direct investments (FDI) in Poland in 2000–2007 and their influence on creating the places of the work and enlargement productivity of labour are presented in this article. In the first part of the paper was presented analyze of dynamics level and structure FDI and their spacing location. Moreover, size and structure employment and productivity labour with part of foreign capital was presented. The main conclusion from this analyze is positive influence FDI on increase employment and level of efficiency and high regional diversification. The most number of work places was created in heavy economics (strong economically regions), mainly in voivodships: mazowieckie, wielkopolskie i dolnośląskie.

